

Về trào lưu phi đô la hóa trên thế giới hiện nay

Vũ Hùng Cường^(*)

Tóm tắt: Trào lưu phi đô la hóa do Nga phát động khi nước này phải đối mặt với lệnh trừng phạt của Mỹ và các nước phương Tây do triển khai “chiến dịch quân sự đặc biệt” ở Ukraine. Trào lưu này đang nhận được sự ủng hộ của các quốc gia có lợi ích chung đối với phi đô la hóa. Bài viết tổng hợp thông tin về tình hình, diễn biến của trào lưu phi đô la hóa trên thế giới, tập trung vào một số quốc gia và một số quan hệ song phương điển hình, qua đó đưa ra nhận định, đánh giá về tác động, ảnh hưởng của trào lưu phi đô la hóa và một số kiến nghị ban đầu đối với Việt Nam.

Từ khóa: Đô la hóa, Phi đô la hóa, Trào lưu phi đô la hóa, Nga, Trung Quốc, Ấn Độ, Iran, Saudi Arabia, Các Tiểu vương quốc Ả Rập Thống nhất, BRICS, Việt Nam

Abstract: De-dollarization launched by Russia as a result of sanctions imposed by the United States and Western countries for its initiative of “the special military operation” in Ukraine, is being advocated by countries with shared interests in this movement. The paper summarizes the situation and process of the de-dollarization worldwide while picking up some countries and bilateral relations as a typical case study. It also provides comments and assessments on its influence and some initial recommendations for Vietnam.

Keywords: Dollarization, De-dollarization, Russia, China, India, Iran, Saudi Arabia, United Arab Emirates, BRICS, Vietnam

1. Mở đầu

Chúng ta thường quen với thuật ngữ “đô la hóa”, được hiểu là tình trạng đồng Đô la Mỹ (USD) thay thế đồng nội tệ trong thực hiện các chức năng của tiền tệ là dự trữ giá trị, phương tiện thanh toán và đơn vị tính toán. Hiện tượng đô la hóa thường gặp ở các nền kinh tế chuyển đổi, khiến thị trường ngoại hối kém phát triển, tạo điều kiện cho buôn lậu phát triển, ảnh hưởng tiêu cực tới sản xuất trong nước, và gây ảnh hưởng nhất định đến việc hoạch định

và thực thi hiệu quả chính sách tiền tệ và chính sách tỷ giá. Mặc dù các quốc gia trên thế giới đều hiểu rõ về những tác động tiêu cực của hiện tượng đô la hóa đối với sự an toàn của nền kinh tế, nhưng việc chống lại hiện tượng này là không dễ do sự thâm nhập sâu và rộng của hiện tượng đô la hóa trên các thị trường, lĩnh vực của nền kinh tế, và về cơ bản các quốc gia đều sử dụng đồng USD trong nhiều loại giao dịch, hoạt động tài chính quan trọng. Để kiểm soát hiện tượng đô la hóa, giảm sự phụ thuộc vào Mỹ và các nước phương Tây, đảm bảo an ninh cho nền kinh tế, một số quốc gia trên thế giới đang từng bước thực hiện phi đô la hóa.

---

^(*) PGS.TS., Viện Thông tin Khoa học xã hội, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam;
Email: vuhungcuong07@gmail.com

2. Phi đô la hóa và nguyên nhân dẫn đến trào lưu phi đô la hóa

“Phi đô la hóa” được hiểu là sự giảm thiểu hoặc chấm dứt sử dụng đồng USD, sử dụng đồng nội tệ để thay thế đồng USD trong hệ thống và các hoạt động tài chính trong nước, sử dụng đồng nội tệ thống nhất khác hoặc tìm kiếm và sử dụng đồng tiền chung khác trong các loại giao dịch, hoạt động tài chính giữa các quốc gia có chung quan điểm phi đô la hóa. Hiện tượng phi đô la hóa đã xuất hiện lẻ tẻ ở một số quốc gia từ trước đó. Tuy nhiên, nó chỉ có thể được gọi là trào lưu phi đô la hóa với sự khởi xướng từ Nga năm 2018 khi Nga phải đối mặt với các lệnh trừng phạt của Mỹ và các nước phương Tây do phát động “chiến dịch quân sự đặc biệt” tại Ukraine. Trào lưu này cũng nhận được sự ủng hộ của một số quốc gia có lợi ích chung đối với phi đô la hóa.

Tại cuộc họp của Câu lạc bộ Đối thoại Valdai (Sochi) ngày 18/10/2018, Tổng thống Nga Vladimir Putin phát biểu, việc gia hạn và áp đặt nhiều lệnh trừng phạt của Mỹ lên Nga và một số quốc gia khác đồng nghĩa với việc Washington buộc nhiều nước phải từ bỏ đồng USD, Nga đang tiến tới việc phi đô la hóa để đảm bảo an ninh cho nền kinh tế, Nga sẽ thay thế đồng USD bằng một đồng tiền “đang trong quá trình thảo luận”, “chúng tôi làm việc không phải vì muốn gây tổn hại cho đồng USD mà là vì mục tiêu đảm bảo an ninh của nước Nga. Chúng tôi liên tiếp phải đối mặt với các lệnh trừng phạt. Họ không cho chúng tôi cơ hội để giao dịch bằng USD” (Dẫn theo: Linh Đan, 2018). Quyết tâm phi đô la hóa của Nga đã kích thích một số nước (bao gồm các nước bị Mỹ trừng phạt và các nước muốn nâng cao địa vị đồng tiền của mình) bắt đầu theo Nga hình thành nên trào lưu phi đô la hóa trên thế giới.

3. Diễn biến trào lưu phi đô la hóa trên thế giới

i) Trong nội bộ nước Nga

Ngay từ năm 2014, Nga đã bắt đầu giảm dần sự phụ thuộc vào đồng USD và các loại tiền tệ phương Tây khác (Bạch Dương, 2023). Tổng thống Nga Vladimir Putin nhấn mạnh, tình trạng độc quyền của đồng USD được cho là không an toàn và gây nguy hiểm cho nền kinh tế toàn cầu. Việc Nga thực hiện phi đô la hóa sẽ hỗ trợ các nhà xuất khẩu lớn của Nga giành được nhiều lợi nhuận hơn, phù hợp với hệ thống tài chính đang gặp khó khăn của nước này (Linh Đan, 2018). Trong 10 năm qua, Nga không chỉ cắt giảm sử dụng đồng USD trong giao dịch xuyên biên giới, giảm dự trữ ngoại tệ bằng đồng USD, mà còn thiết lập một hệ thống thanh toán điện tử quốc gia. Các hành động này đã mang lại kết quả ban đầu tương đối tích cực. Nhờ quá trình phi đô la hóa, Nga đã hạ thấp rủi ro từ các lệnh trừng phạt của Mỹ và các nước Tây Âu, ít bị ảnh hưởng tiêu cực hơn so với mức có thể. Các tổ chức tài chính của Nga đang dự trữ những loại tiền tệ khác và vàng (Thạch Bình, 2022). Ngân hàng Trung ương Nga cũng đang cân nhắc thu mua tiền tệ của các quốc gia thân thiện, ngoài đồng Nhân dân tệ (NDT) của Trung Quốc và đồng Rupee của Ấn Độ còn có đồng Lira của Thổ Nhĩ Kỳ (Ngọc Bích, 2022).

ii) Trong nội bộ nước Trung Quốc

Giao dịch xuyên biên giới thanh toán bằng đồng USD vẫn đang phát huy vai trò quan trọng trong hoạt động kinh tế của Trung Quốc. Mỹ vẫn là thị trường xuất khẩu lớn nhất của nước này, do đó Trung Quốc sẽ không xem việc phi đô la hóa là nhiệm vụ quan trọng hàng đầu, ít nhất trong ngắn hạn, nhưng rất cần thiết trong dài hạn. Do tình hình căng thẳng trong

quan hệ Mỹ-Trung những năm gần đây, Trung Quốc đã tìm cách thúc đẩy phi đô la hóa trong hoạt động thương mại và đầu tư quốc tế. Từ phản ứng của Mỹ và các nước phương Tây đối với cuộc xung đột Nga-Ukraine, theo quan điểm của Trung Quốc, nếu hai bờ eo biển Trung Quốc-Đài Loan xảy ra xung đột, Trung Quốc có thể đối diện với những biện pháp trừng phạt tương tự của Mỹ và các nước phương Tây, nền kinh tế cũng sẽ bị tác động, vì vậy Trung Quốc cần phải phòng ngừa trước để đảm bảo nền kinh tế và thị trường tài chính duy trì ổn định trong dài hạn. Từ cân nhắc mối quan hệ căng thẳng Mỹ-Trung, yêu cầu duy trì sự ổn định của thị trường tài chính, Trung Quốc đã đưa ra các quyết định phi đô la hóa theo lộ trình. Từ năm 2019 đến nay, Trung Quốc luôn tìm cách đa dạng hóa dự trữ ngoại hối, giảm thiểu tỷ lệ nắm giữ đồng USD. Đến tháng 7/2021, Trung Quốc đã cắt giảm hơn 21 tỷ USD trái phiếu Mỹ, ghi nhận mức thấp nhất kể từ năm 2010. Bên cạnh đó, Trung Quốc còn khởi xướng giao dịch xuyên biên giới thanh toán bằng đồng NDT, đồng thời khai trương hệ thống thanh toán liên ngân hàng xuyên biên giới (CIPS). Trung Quốc đã ký thỏa thuận hoán đổi tiền tệ với các nước hợp tác trong sáng kiến “Vành đai và Con đường” (BRI), bao gồm Nga. Theo một báo cáo của Ngân hàng Nhân dân Trung Quốc (PBoC), năm 2020, tỷ lệ sử dụng đồng NDT trong thương mại xuyên biên giới (bao gồm chi trả và thu nhận) đã tăng 44,3% so với cùng kỳ, đạt 28.390 tỷ NDT (khoảng 4.400 tỷ USD) (Dẫn theo: Thạch Bình, 2022). Điều đáng quan tâm là, Trung Quốc cũng đã tạo ra đồng tiền số của mình và mạng lưới thanh toán toàn cầu. Như vậy, Trung Quốc không chỉ từng bước giảm sử dụng đồng USD để giảm sự phụ thuộc vào Mỹ, mà còn tìm

cách gia tăng sử dụng đồng NDT trong các giao dịch quốc tế để gia tăng ảnh hưởng của Trung Quốc trong nền kinh tế thế giới.

iii) Trung Quốc và Nga

Trong nhiều năm, cả Nga và Trung Quốc đều tìm cách phi đô la hóa. Hai quốc gia đã thực hiện một bước quan trọng theo hướng đó vào năm 2019, khi đồng ý thanh toán tất cả giao dịch thương mại song phương bằng loại nội tệ tương ứng (Thu Hằng, 2022). Trung Quốc và Nga có lợi ích chung về phương diện phi đô la hóa, bởi điều này sẽ giúp hai nước giảm nhẹ ảnh hưởng tiêu cực gây ra từ các lệnh trừng phạt của Mỹ. Trung Quốc tin rằng, nếu Nga tiếp tục các hành động chống lại đồng USD và sáng kiến của họ nhận được sự ủng hộ trên toàn thế giới, trước mắt là một số nước có chung lợi ích đối với phi đô la hóa, thì thời kỳ khó khăn sẽ đến với đồng USD, từng bước làm suy yếu địa vị lũng đoạn của đồng USD.

Ngày 06/9/2022, hãng tin Reuters dẫn nguồn tập đoàn dầu khí Nga Gazprom cho biết vừa ký một thỏa thuận với Trung Quốc để bắt đầu thay đổi loại tiền tệ dùng để thanh toán cho các hợp đồng bán khí đốt cho Trung Quốc, theo đó chuyển sang đồng Ruble và đồng NDT thay vì đồng USD như trước đây. Sự thay đổi này được thúc đẩy một phần bởi mong muốn giảm bớt sự phụ thuộc của Nga vào đồng USD, đồng Euro và các loại tiền tệ mạnh khác trong hệ thống ngân hàng và các giao dịch thương mại - một chủ trương được Moscow đẩy nhanh kể từ khi phương Tây áp đặt các lệnh trừng phạt để đáp trả các hành động quân sự của Nga ở Ukraine (Hồng Vân, 2022).

Trước đó, hồi đầu quý II/2022, những chuyến hàng chở than đá và dầu thô đầu tiên của Nga được trả bằng đồng NDT đã đến Trung Quốc, và truyền thông Trung

Quốc đã không bỏ lỡ cơ hội này để hạ thấp đồng USD, với tuyên bố rằng vị thế quốc tế của đồng USD đang “lâm nguy” (Ngọc Bích, 2022). Đây là một đòn giáng mạnh khác vào hệ thống đồng USD. Bên cạnh đó, để tăng cường quan hệ song phương với Trung Quốc, Nga đã áp dụng một loạt biện pháp, chẳng hạn gia tăng tỷ trọng đồng NDT trong dự trữ ngoại hối của Nga. Nga cũng đã ký một thỏa thuận cam kết tăng cường sử dụng đồng nội tệ trong giao dịch xuyên biên giới, mở rộng cơ sở hạ tầng tài chính lấy đồng NDT làm nền tảng. Ngoài ra, Trung Quốc và Nga gần đây cũng đều công khai nhấn mạnh, “quan hệ Trung-Nga không có giới hạn” và “hai nước có thể hợp tác trên mọi lĩnh vực”. Ở mức độ nào đó, hợp tác thương mại quốc tế giữa Trung Quốc và Nga đã làm giảm nhẹ ảnh hưởng do các lệnh trừng phạt của Mỹ và các nước phương Tây đối với Nga. Việc trở thành đồng minh của Nga có lợi cho việc cân bằng quan hệ giữa Trung Quốc với các nước khác trên thế giới, do đó Trung Quốc không muốn Nga “thua trận” trong cuộc chiến trừng phạt kinh tế lần này, vì “môi hờ rãnh lạnh”. Tuy nhiên, cân nhắc đến sức mạnh của Mỹ và mối quan hệ với Nga, Trung Quốc khả năng cao sẽ tiếp tục duy trì thái độ trung lập. Trung Quốc không muốn bị cuốn vào các lệnh trừng phạt của Mỹ đối với Nga, bởi điều này không có lợi đối với nền kinh tế Trung Quốc. Trung Quốc luôn coi sự ổn định là nhiệm vụ hàng đầu của phát triển kinh tế, nên chắc chắn sẽ không hy sinh sự ổn định của nền kinh tế để hỗ trợ Nga (Thạch Bình, 2022).

iv) Nga và Ấn Độ

Ấn Độ được cho là đã bày tỏ sự quan tâm đến việc cùng Nga và Trung Quốc tìm kiếm một giải pháp thay thế cho Mạng lưới Viễn thông Tài chính liên ngân hàng

(SWIFT) để cho phép nước này giao dịch với các quốc gia đang chịu các lệnh trừng phạt của Mỹ. Mặc dù Ấn Độ hiện không có hệ thống tin nhắn tài chính nội địa của riêng mình, nhưng nước này lại có kế hoạch liên kết một dịch vụ hiện đang được phát triển với Hệ thống tin nhắn tài chính SPFS của Nga (tương đương với SWIFT), có thể kết nối với CIPS của Trung Quốc - một phiên bản Trung Quốc của SWIFT (Ngọc Bích, 2022).

Nga đang tích cực hợp tác với Ấn Độ trong lĩnh vực tài chính để ứng phó với Mỹ trước các lệnh trừng phạt. Nga và Ấn Độ đã thực hiện một bước đi nhỏ nhưng quan trọng hướng tới hoạt động tài chính thương mại và đầu tư phi đô la hóa vào ngày 25/3/2022, khi Ngân hàng Dự trữ Ấn Độ cho phép Nga đầu tư số tiền thu được từ bán vũ khí cho Ấn Độ vào các trái phiếu doanh nghiệp dưới dạng đồng nội tệ. Theo đó, Ấn Độ sẽ thanh toán một trong những món hàng nhập khẩu quan trọng của mình (vũ khí Nga) bằng đồng nội tệ, còn Nga sẽ đầu tư số tiền thu được từ bán vũ khí vào một thị trường tài chính không bị ảnh hưởng bởi các lệnh trừng phạt. Mặc dù Ấn Độ không quá tích cực ủng hộ cho mối quan hệ đối tác phi đô la hóa, nhưng Ấn Độ đã thay đổi các quy tắc về vay thương mại từ nước ngoài, tìm kiếm một thỏa thuận thương mại giao dịch bằng đồng Rupee/Ruble với Nga, phát triển các cách thức giao thương với Nga né tránh các lệnh trừng phạt của Mỹ và các nước phương Tây (Trung Hiếu, 2022).

v) Nga và Iran

Cũng giống như Nga, Iran đang phải chịu các lệnh trừng phạt từ Mỹ. Iran và Nga đang thực hiện các bước quan trọng để loại bỏ đồng USD khỏi hệ thống thương mại song phương của mình, tung ra một hệ thống thanh toán để sử dụng đồng tiền

quốc gia của họ trong các giao dịch kinh tế. Hội đầu tháng 7/2022, Thị trường Ngoại hối tích hợp (Integrated Forex Market) của Iran đã ra mắt cặp đôi tiền tệ Ruble/Rial ngay sau chuyến thăm của Thống đốc Ngân hàng Trung ương Iran (CBI) Ali Saleh-Abadi đến Moscow. Theo thỏa thuận mới mà Thống đốc CBI Ali Saleh-Abadi đạt được, hai quốc gia Nga và Iran có thể thanh toán các khoản nợ bằng tiền tệ của nhau. Giao dịch đầu tiên theo phương thức này đã diễn ra vào ngày 19/7/2022, ngày mà Tổng thống Nga Vladimir Putin đến Iran để hội đàm với Lãnh tụ Cách mạng Hồi giáo Seyyed Ali Khamenei và Tổng thống Ebrahim Raisi. Hệ thống giao dịch kiểu mới này có thể làm giảm đáng kể nhu cầu của cả hai bên đối với đồng USD, cho phép họ tránh sử dụng đồng USD trong giao dịch song phương, giảm nhẹ được tác động của các lệnh trừng phạt mà Mỹ áp đặt. Thứ trưởng Ngoại giao phụ trách mảng kinh tế của Iran Mehdi Safari cũng đưa ra ý tưởng phát triển một hệ thống nhắn tin liên ngân hàng mới giữa Iran và Nga để thay thế cho SWIFT. Phát biểu với giới truyền thông vào cuối tháng 7/2022, ông Ali Saleh-Abadi cho biết: “Hai quốc gia muốn loại bỏ đồng USD thì các giao dịch của họ phải có một hệ thống đặc biệt tương tự như SWIFT... Chúng tôi thực tế đã đạt được một thỏa thuận rất tốt” (Dẫn theo: Ngọc Bích, 2022).

v) *Saudi Arabia và Trung Quốc*

Saudi Arabia sẽ chấp nhận sử dụng đồng NDT của Trung Quốc để thanh toán các lô dầu xuất sang Trung Quốc - khách hàng lớn nhất của họ. Saudi Arabia sẽ duy trì một tỷ lệ đáng kể tiền dự trữ của họ dưới dạng đồng NDT, có thể là bằng sự sắp xếp tương tự như giữa Ấn Độ và Nga về tái đầu tư khoản tiền thu được từ bán vũ khí. Quyết

định đa dạng hóa cách dự trữ thông qua việc sử dụng đồng NDT này được đưa ra sau khi Saudi Arabia chứng kiến tình trạng phong tỏa các khoản tiền dự trữ của Nga và bắt đầu lo ngại về cách dự trữ của cải của mình ở những nơi mà Mỹ và các nước phương Tây có thể thu giữ bất cứ lúc nào (Trung Hiếu, 2022).

vii) *Các Tiểu vương quốc Ả rập thống nhất và Ấn Độ*

Ấn Độ và Các Tiểu vương quốc Ả rập thống nhất (UAE) đã đề xuất sử dụng đồng Rupee cho thương mại phi dầu mỏ. Phát biểu bên lề Diễn đàn Kinh tế thế giới tại Davos, ngày 19/01/2023, Bộ trưởng Ngoại thương UAE Thani Al Zeyoudi cho biết nước này đang tiến hành các cuộc thảo luận ở giai đoạn đầu với Ấn Độ nhằm giao dịch các mặt hàng phi dầu mỏ bằng đồng Rupee của Ấn Độ. Hành động này sẽ mở rộng dựa trên một thỏa thuận thương mại tự do mà hai nước đã ký kết vào năm 2022 với mục đích tăng trao đổi mậu dịch phi dầu mỏ song phương lên 100 tỷ USD trong 5 năm tới (Ngọc Thúy, 2023).

viii) *Khối BRICS*

Nhóm các nền kinh tế mới nổi (BRICS) bao gồm Brasil, Nga, Ấn Độ, Trung Quốc, Nam Phi. Nga hiện đã tạo lập được “con sóng” phi đô la hóa ban đầu, hưởng ứng mạnh mẽ nhất theo họ chính là những quốc gia thuộc BRICS. Ngay sau khi Tổng thống Nga V. Putin phát biểu ngày 18/10/2018 về việc tìm kiếm đồng tiền mới thay đồng USD trong hệ thống tài chính chung, các nước thuộc nhóm BRICS đã bắt đầu thảo luận về việc đưa ra một đồng tiền mới để thanh toán trong khối này (Thành Đạt, 2018). Các hành động cụ thể của việc ủng hộ trào lưu phi đô la hóa đã được khởi động từ các nước lớn như Nga, Trung Quốc và Ấn Độ trong quan hệ thương mại, đầu tư

song phương. Tính đến cuối năm 2020, trong thương mại xuất khẩu của Nga với nhóm BRICS chỉ có 10% giao dịch được thanh toán bằng đồng USD, trong khi vào năm 2013 tỷ lệ này lên đến 95% (Thạch Bình, 2022).

4. Tác động, ảnh hưởng của trào lưu phi đô la hóa

Hiện nay, nỗ lực phi đô la hóa của Nga, Trung Quốc và một số quốc gia khác về cơ bản không ảnh hưởng lớn tới vị thế dẫn đầu của đồng USD trong hệ thống dự trữ tiền tệ quốc tế, bởi đây chỉ là những giao dịch thương mại song phương, không phải là quan hệ thương mại đa phương. Tuy nhiên, nếu trào lưu phi đô la hóa được đẩy mạnh ở Nga, Trung Quốc, và phát triển trên diện rộng, nhất là ở một số quốc gia được coi là nền kinh tế lớn, các quốc gia đang sở hữu một số mặt hàng chiến lược (chẳng hạn như dầu mỏ) trên thế giới có cùng lợi ích từ phi đô la hóa, thì đồng USD khả năng sẽ đối diện với tình trạng mất giá nặng nề, và cùng với đó vị thế ảnh hưởng của nước Mỹ trên thế giới cũng sẽ suy giảm theo.

Tình trạng độc quyền của đồng USD được cho là không an toàn và gây nguy hiểm cho nền kinh tế toàn cầu. Việc phi đô la hóa sẽ làm giảm sự phụ thuộc vào Mỹ và các nước phương Tây, đảm bảo an toàn cho nền kinh tế. Đối với các quốc gia đã xác lập được vị thế trong trật tự thế giới, có nhiều căng thẳng trong quan hệ với Mỹ như Nga và Trung Quốc, phi đô la hóa sẽ giúp họ hạn chế được các ảnh hưởng tiêu cực nếu phải đối mặt với các lệnh trừng phạt của Mỹ và các nước phương Tây. Việc Mỹ và các nước phương Tây phong tỏa kho dự trữ ngoại hối của Nga cũng là chất xúc tác khiến nhiều nước không muốn phụ thuộc vào đồng USD và lo ngại về sự đảm bảo an toàn đối với dự trữ của cải của nước mình

tại các hệ thống tài chính chịu sự can thiệp của Mỹ và các nước phương Tây, đặc biệt trong số đó là Trung Quốc - nền kinh tế lớn mới nổi nhưng đã xác lập được vị thế quan trọng trong trật tự thế giới, hiện đang ở trạng thái căng thẳng trong quan hệ với Mỹ, đồng thời dự báo có thể bị áp đặt lệnh trừng phạt của Mỹ và các nước phương Tây nếu Trung Quốc giải quyết mạnh tay vấn đề Đài Loan theo cách của riêng mình.

Nếu một số quốc gia muốn thoát khỏi sự kiểm soát của đồng USD để giành được quyền tự chủ nhiều hơn, thì họ phải tăng cường quan hệ với các nền kinh tế đang ủng hộ phi đô la hóa, và điều này sẽ gián tiếp làm suy yếu sức ảnh hưởng của đồng USD trên thế giới. Tuy nhiên, phải nhìn nhận thực tế là vị thế của đồng USD vẫn còn rất chắc chắn, khi nó được hầu hết những nền kinh tế lớn nhất thế giới sử dụng và hậu thuẫn, đồng USD hiện diện sâu và rộng trên nhiều lĩnh vực của hoạt động tài chính, hiện nay đồng USD vẫn giữ vị trí thống trị.

Nga và các đồng minh rất nỗ lực thực hiện tiến trình phi đô la hóa nhưng con đường dẫn tới thành công của họ vẫn còn hết sức xa vời, cho dù đạt được một số thành công ban đầu, đặc biệt là hành động dứt khoát của Nga truyền thông điệp tới thế giới rằng cần nhanh chóng giảm bớt sự phụ thuộc vào phương Tây. Nỗ lực phi đô la hóa của Nga, Trung Quốc đã kích thích lan rộng trào lưu phi đô la hóa ở các nước đang bị Mỹ trừng phạt và các nước muốn nâng cao vị thế đồng nội tệ, có chung lợi ích đối với phi đô la hóa. Phi đô la hóa, trong tương lai gần, chỉ có thể thành công trong một nhóm nước có chung lợi ích với phi đô la hóa, có quan hệ thương mại và đầu tư song phương với nhau. Trên thực tế, phải thừa nhận rằng, sức mạnh của một

nước (hoặc một nhóm nước) chưa đủ để định hình lại trật tự thế giới. Ít nhất trong ngắn hạn, địa vị thống trị của đồng USD trong lĩnh vực tài chính và thương mại sẽ không có sự thay đổi.

Trên lĩnh vực tiền tệ, vấn đề đáng quan tâm là liệu nhịp độ phi đô la hóa của Nga và Trung Quốc có đe dọa địa vị thống trị toàn cầu của đồng USD, thậm chí viết lại luật chơi toàn cầu, tái cấu trúc trật tự thế giới hay không, liệu các quốc gia “yếu thế” khác có dám chống lại Mỹ bằng cách giảm sử dụng đồng USD, chấp nhận thay thế bằng loại tiền tệ khác trong các giao dịch quốc tế hay không? Đây là những câu hỏi lớn đáng được quan tâm, theo dõi trong chiến lược trung và dài hạn. Trong ngắn hạn, vẫn chưa thấy xuất hiện đồng tiền chung được sử dụng thống nhất trong quan hệ đa phương, có sức mạnh thanh khoản như đồng USD.

5. Kết luận và kiến nghị đối với Việt Nam

Việt Nam đang nỗ lực kiểm soát hiện tượng đô la hóa nền kinh tế, đồng thời với việc gia tăng hội nhập nền kinh tế quốc tế thông qua các quan hệ song phương, đa phương. Trào lưu phi đô la hóa mở ra cơ hội đa dạng hóa loại tiền tệ dự trữ, gia tăng mức độ an toàn của dự trữ ngoại hối, tránh phụ thuộc quá mức vào đồng USD, đồng thời đa dạng hóa phương thức giao dịch thương mại và đầu tư với các quốc gia phi đô la hóa. Do mức độ thành công của trào lưu phi đô la hóa là chưa rõ ràng, nên Việt Nam cần bám sát diễn biến của trào lưu này trên thế giới và ở một số nền kinh tế lớn, xem xét kỹ các quan hệ thương mại, đầu tư song phương và đa phương với nhóm quốc gia phi đô la hóa để né sự trừng phạt của Mỹ và các nước phương Tây, đảm bảo vị thế trong hệ thống thế giới và sự an toàn của nền kinh tế.

Trong bối cảnh đó, chúng tôi đề xuất một số kiến nghị ban đầu đối với Việt Nam như sau:

i) Ngân hàng Nhà nước Việt Nam cần kiên trì với chính sách kiểm soát hiện tượng đô la hóa trong các giao dịch tài chính trong hệ thống tiền tệ trong nước, trong dự trữ ngoại hối; từng bước điều chỉnh tỷ trọng dự trữ ngoại hối giữa đồng USD và một số loại tiền tệ mạnh khác đang được sử dụng rộng rãi trong các giao dịch thương mại và đầu tư quốc tế để giảm sự phụ thuộc vào đồng USD, đảm bảo an toàn cho hệ thống tài chính và nền kinh tế.

ii) Ngân hàng Nhà nước Việt Nam cần nghiên cứu mở rộng loại tiền tệ trong dự trữ ngoại hối, chú ý đến trào lưu phi đô la hóa và sự xuất hiện các đồng tiền chung và một số đồng nội tệ mạnh được chấp nhận sử dụng trong các giao dịch thương mại và đầu tư quốc tế của các nước lớn ngoài Mỹ và hệ thống các nước thân Mỹ để có thể đa dạng hóa loại tiền tệ giao dịch trong các hoạt động thương mại và đầu tư quốc tế song phương và đa phương với các quốc gia đang ủng hộ trào lưu phi đô la hóa □

Tài liệu tham khảo

1. Thạch Bình (2022), “Các nỗ lực phi USD hóa sẽ viết lại trật tự kinh tế toàn cầu?”, *Bnews* ngày 04/4/2022, <https://bnews.vn/cac-no-luc-phi-usd-hoa-se-viet-lai-trat-tu-kinh-te-toan-cau/239112.html>
2. Ngọc Bích (2022), “Nga nỗ lực thoát đồng USD”, *Công an nhân dân online* ngày 12/9/2022, <https://cand.com.vn/Kinh-te-Van-hoa-The-Thao/nga-no-luc-thoat-dong-usd-i667138/>
3. Bạch Dương (2023), “Quá trình ‘phi đô la hóa’ của Nga mang lại kết quả bất ngờ”, *An ninh Thủ đô* ngày 07/02/2023, <https://www.anninhthudo.vn/qua-trinh->

- phi-do-la-hoa-cua-nga-mang-lai-ket-qua-khong-ngo-post530211.antd
4. Linh Đan (2018), “Tổng thống Putin quyết thay USD bằng một đồng tiền mới”, *Công an nhân dân online* ngày 19/10/2018, <https://cand.com.vn/The-gioi-24h/Tong-thong-Putin-quyet-thay-USD-bang-mot-dong-tien-moi-i495701/>
  5. Thành Đạt (2018), “Tổng thống Putin tuyên bố sẽ phi đô la hóa nền kinh tế Nga”, *Dân trí* ngày 19/10/2018 (theo Đài RT), <https://dantri.com.vn/the-gioi/tong-thong-putin-tuyen-bo-se-phi-do-la-hoa-nen-kinh-te-nga-20181019070044393.htm>
  6. Thu Hằng (2022), “Đằng sau cuộc ‘nổi dậy trường kỳ’ của Nga nhằm vào đồng đôla Mỹ”, *Tin tức* ngày 01/4/2022 (theo Asia Times), <https://baotintuc.vn/phan-tichnhan-dinh/dang-sau-cuoc-noi-day-truong-ky-cua-nga-nham-vao-dong-dola-my-20220331171731376.htm>
  7. Trung Hiếu (2022), “Nga liên thủ với Ấn Độ về tiền tệ để phản công trừng phạt của Mỹ”, *VOV* ngày 28/3/2022, (theo Asia Times), <https://vov.vn/the-gioi/quan-sat/nga-lien-thu-voi-an-do-ve-tien-te-de-phan-cong-trung-phat-cua-my-post933320.vov>
  8. Ngọc Thúy (2023), “Ấn Độ, UAE thảo luận vấn đề giao dịch phi dầu mỏ bằng đồng nội tệ”, *Tin tức* ngày 20/01/2023, <https://baotintuc.vn/the-gioi/an-do-uae-thao-luan-van-de-giao-dich-phi-dau-mo-bang-dong-noi-te-20230120065312959.htm>
  9. Hồng Vân (2022), “Trung Quốc - Nga đạt thỏa thuận thanh toán khí đốt bằng đồng rúp và nhân dân tệ”, *Tuổi trẻ online* ngày 06/9/2022, <https://tuoitre.vn/trung-quoc-nga-dat-thoa-thuan-thanh-toan-khi-dot-bang-dong-rup-va-nhan-dan-te-20220906220408759.htm>